

Diplomitöö
473471

E. V.
TARTU ÜLIKOOLI
ÕIGUSTEADUSKOND
3 " x 1 192/4
№ 345
TARTU

TARTU
№
192 a.
ÕIGUSTEADUSKOND
TARTU ÜLIKOOLI
E. V.

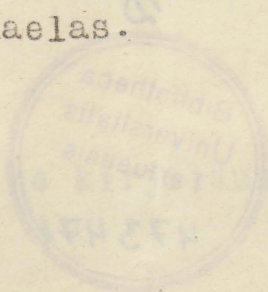
Sisseantud 28. IX. 1924.
Kõlberseingitudult tagasi saadetu 26. X. 1924.

maij. keel I. J. J. J.
mõistus.

NARVA TEKSTIILTÖÖSTUS.

AC [2680]

E. Kaelas.

N a r v a t e k s t i i l t ö ö s t u s .

Tekstiiltööstus on oma üldise suuruse, kapitaali röhkuse ja tööliste arvu poolest, üks esimesejärgulistest tööstustest terves ilmas.

1881 a. töötasid 75 mil. ja 1902 a. 120 miljoni värtnat puuvillia ümbertöötamisei; niisugune kiire värtnate arvu tõus on seletatav peasjalikult sellega, et puuvillased kaubad oma oadavuse tõttu linaseid ikka röhkem ja röhkem välja tõrjuvad.

Meil Eestis seisab tekstiiltööstus oma tööliste arvu ja mehhaanilise jõu suuruse poolest, mis seal ära tarvitatakse, võrreldes teiste tööstustega esimesel kohal.

Näitus, arvesse on võetud vabrikud üle 20 töölisega, normaaltööstuse võimaluses:

Tööala	Vabrikute arv	Tööliste arv	Hobujõud	Pohikapit.
Tekstiiltööstus	17	19366	17911	23291000
Metalli-	33	17368	15682	44464000
Puutööstus	16	3332	2145	3700000
Paberi-	12	2242	7422	7660000
Kivide ja muld.	17	2412	6423	17635000
Keemia-	12	947	865	1304000
Toidu ja maitse.	14	756	2528	6819300
Naha-	8	385	329	2000000

Ainult metallitööstus võistleb tekstiiltööstusega, teised jäävad kaugele maha. Esimestes on vabrikute arv pool suurem kuna tööliste arv ja tarvitav mehaaniline jõud siiski vähem on see näitab, et nad väiksed on ja sellepärast ei suuda suuremad tuulu tuua. Kõige suurem osa metallitööstusest (sellel alal) on laeva-tehaste käes. Teistest tarvitab paberi, siis kivide ja muldade tööstused kõige rohkem jõudu.

Kui võtame tekstiiltööstuse üksi ja jaotame ta osadesse, siis saame järgmise ülevaate:

Tööala	Vabrik. arv	selt. isik.	H. P.	Tööliste arv	Värtnate arv	
Puuvilla v.	2	-	11707	13000	575923	
Kalevi	-	3	2909	2830	29980	
Lina	-	5	4	3105	3216	16052
KÖIE	-	-	2	130	200	-----
Vildi	-	-	1	60	200	-----

Tööala	Seltside põhi- kapit. Rbl.	Aastane vil- jakus ars.	Tooresainete ülesminek pd.
Puuvilla v.	14.400.000	riiet 108022000	pv. 1428000
Kalevi	-	4.700000	kal. 1826300 villa 60000
Lina	-	4.191000	riiet 310000 lina 224500
			puud. 340000 varsi 120000
			lõnga pd. 52250 jute 300000
Köie	-	-----	kööed 29000 kanep 30000
			lina 4800

Nagu näeme, on kõige suurem osa tekstiiltööstusest puuvilla tööstuse all. Lina tööstus on H. P. ja tööliste arvu poolest kalevi tööstusest suurem, aga viimases töötab jälle rohkem värtnaid.

Tähelepanemise väärt on siin, et kahes puuvilla vabrikus on koondatud 11.707 hobujõudu ja sellest tuleb Narva puuvilla vabrikule umbes 10.000 h. j. Niisuurte jõudu teistes Eesti vabrikutes ei tarvitada, ainult metallitööstuses on 4 vabrikule peale 10.830 h.j. Et puuvilla ümbertöötamine on hiigla suur võrdlemisi teiste tekstiiltööstuse harudega, näitab nendes töötavate värtnate arv; nimelt töötab puuvilla vabrikutes umbes 92%, kalevi vabrikutes 5%, ja lina vabrikutes 3% värtnade üldarvust. Töölisi on ka peaaegu 4 korda rohkem, kui lina vabrikus ja umbes 6 korda rohkem, kui kalevi vabrikus.

Põhikapitaal on umbes 3 korda suurem, kui teiste tekstiiltööstuste harudel.

Nende vabrikute üldine produktsioon viimaste aastade jooksul on järgmine olnud:

1. puuvilla vabrikud

Aastad	Arv	Lõng pd.	Riie ars.	Puuvilla
normaal	2	1.018.768	108.021.831	1.428.612 pd.
1919	-	30.000	13.869.150	-----
1920	2	66.871	16.100.000	78.430
1921	-	74.259	16.361.545	84.583
1922	-	150.136	26.240.347	165.068

Peale sõja on pöörane produktsiooni langemine näha: lõnga valmistamine on vähenenud 34 ja riide- 8 umbes korda.

On hakatud lõnga rohkem valmistama, kui valmisriiet; 3 aasta

jooksul 1919-1922 on esimese produktsioon tõusnud 5 korda, teise oma aga ainult 2 korda.

Üldiselt on ka peale sõja iga aastaga tööstuse tõusu näha.

1922 a. on juba õige suured tooresainete tagavarad tehtud, võrdlemisi eelmiste aastadega, aga normaali ajast ikka pea 9 korda

vähem. Kalevivabrikute produktsioon ei langenud võrdlemisi palju:

1920 a. on umbes 13 korda normaali aja produktsioonist vähem,

aga puuvillavabrikute vähenemine on umbes 16 korda.

2. kalevivabrikud

Aeg	Arv	Produktsioon ars.	Tooresained pd.
normaal	3	1.306.300 kalev;	69.000 villa
1920	-	101.078 ----- 4.700 t. tekkid	9.505 ""
1921	"	430.846 kalevid 9.432 t. tekkid 14.457 t. rätikuid 3.479 t. shalle	30.550 villa ja kunst villa
1922	"	417.859 kalevid 24.672 t tekkid 19.514 t. rätikuid 700 t. kamps.	21.419 " " " "

Kalevitööstuse produktsioon paranes kaunis ruttu, nimelt töötavad 1921 a. vabrikud pea pooles normaalaja suuruses. See tuli sellest, et kalevitööstuse tooteid tarvitas Eesti V.V. riigi teenijate varustamiseks riietega, kõige rohkem 1921 ja 1922 a. Peale selle läheb vabrikute tööstus jälle alla poole, ei ole turgu.

Peale üleval nimetatud kaupade valmistasid kalevi vabrikud veel puuvillariiet, nii et nende kogu produktsioon täpselt teada ei ole.

Tekib küsimus, kuidas on võimalik, et meil tekstiiltööstus nii suureks on kasvanud, kuna aga tingimised tema edenemiseks sugugi soodsad ei ole.

Nimelt, tooresmaterjaali kas on vähe- nagu villa, ehk ta puudub täiesti- nagu puuvill ja jute.

Seda nähtust tuleb seletada sellega, et Veneriik püüdis sisseveo vähendamiseks enda piirides võimalikult rohkem väärtusi luua. Sellepärast kaitses ja toetas riik kus võimalik, kas tollide, laenude ehk mõnel teisel viisil oma tööstust.

Meil on suur osa tekstiiltööstusest koondatud Narva. Ta ei ole mitte juhuslikult siia sattunud, vaid sellepärast, et siin on maksuta tarvitada Narva kose jõud.

Naroova jõgi voolab välja Peipsi järvest; ta on kõige veerikam jõgi Eestis. Umbes 40 versta pikkusel on ta laevasõiduks kõlbulik. Umbes kolm versta ülevalpool Narva linna hakab jõe

säng kärestikke sünnitama ja poolteis versta kau-

gusel linnast tormab vesi vihase mürinaga paekaljudest alla.

Juga ise saab siin Kreenholmi saare läbi kaheks haruks jagatud,

Parempoolne kukkumine on umbes 7 m. ja pahempoolne 3,6 m.

Seda pilti vaadates tekib küsimus, kas ei saaks seda jõudu otstarbekohaselt ära tarvitada. Ja seda on juba vanast ajast, kas suuremal ehk vähemal määral tehtudki. Kõige esiteks olid Kreenholmi saarel paar väikest saeveskid, mis veelangemise jõul töötasid.

Inimene on Narvoova jõe kose kukkumise jõust veel praegu ühe väikese osa oma teenistusse suutnud panna, kuna suurem osa alles ootab, millal teda ära tarvitatakse.

Narva vabrikutei on hea seisukoht veel sellepoolest, et nad sadama läheduses asuvad ja on ühendatud raudteega Baldi- ja Tallinna sadamatega. Oli ka otseühendus Mosvaga, kuhu pea kõik valmiskaup läks.

Sõjani edenes tööstus väga kiiresti, vähemalt produktsiooni arvu suuruse poolest, kuid seda ei või ütelda just sisemise väärtuse kohta, sest Vene turg ei olnud väga nõudlik. Väljamaa kaupade poolt ei olnud konkurentsi karta, sest nende hind oli tollimaksude ja suuremate veokulude tõttu kõrged.

Vabrikute osanikud olid pea kõik tuntud tegelased Venemaa tööstustes ja suured ärimehed, - neil ei olnud raske seal oma kaupadele head turgu leida.

Linavabriku peakontor oli Peterburis, puuvilla- Moskvast, see näitab, et Venemaaga palju läbikäimist oli.

Sõja viimaste aastatei, kui rahva ostujõud langes ja pärast

ööda, kui piir tekkis Eesti ja Venemaa vahel, langes Narva tööstus, sest ei olnud peamiselt enam kauba tarvitajaid.

Ka välismaal ei suuda meie kaup oma madala sisulise väärtuse tõttu teiste Lääne- Euroopa kaupadega võistelda ja turgu võita. Selle nähtuse kõrvaldamiseks on pea kõik meie vabrikud enam vähem püüdnud oma kauba tehnilist väärtust tõsta, kuid tööstis ära tehtud selles sihis on ikkagi veel liig väha, sest rohkem rõhku on pantud kauba välimuse, kui sisemise väärtuse peale.

Esimistel Eesti Vabariigi aastatel, s. on , 1920 ja 1921 a. loodetakse ainult Venemaa turu avanemist.

Üks vabrik vastab 1921 a. Riigi Statistika Keskbüroo küsimuse peale: " Missugused olid tööstuse takistused?" - " Turu puudus" + aga " missuguste korralduste läbi võiksid vabriku arvamise järele, need takistused kõrvaldatud saada?" " Kui oleks võimalik kaupa Venemaale saata, kuhu kõik vabriku valmistus läks?"

Edasi, väljavaated 1922 a. tegevuse kohta, " tegevus oleneb ära rahvusvahelisest liidust ja poliitilisest olukorrast Venemaal!" Veel 1922 a. kaebab see vabrik Vene turu puudumise üle. Peale turgude puudumise oli ka teisi põhjusi, mis tööstust kinni hoidis, nimelt, ka väljamaa turud olid kaupa täis, raha väärtus langes, puudus kapitaal, ja ka enamlaste rüüstamine vabrikutes.

L i n a v a b r i k .

Parun Stiglits ehitas aastal 1851 suure kose juurde
lõuendi vabriku.

Põhikapitaal oli 1.800.000 rb. Hiljem asutati aktsia selts,
mille põhikapitaal oli juba 2.000.000 rbl., 1913 a. on ta
2.700.000 rbl. ja selles suuruses on ta püsima jäänud ka edas-
pidi.

Maad on vabriku all ühes elumajadega ja kõrvahoonetega 96 des.

Vabriku all üksi 16 des.

Vabrikul on järgmised osakonnad: ketruse, kudumise, pieekimise
silumise, värvimise ja paranduse töökoda. Peale selle on oma
elektri jaam ja täieline " Jute " osakond. 1921 a. hindamise
järel on vabriku liikumata varanduse ja sisseseade väärtus

Emk. 3.429.396,84 suur.

1922 a. on sisseseade väärtus:

Emk. 1.916.055,86

liikumata varanduse väärtus:

Emk. 1.823.550,98

Kokku Emk. 3.739.606,84

Normaal ajal töötati vabrikus 60 tundi nädalas, aga viimastel
aastatel, on mitmesugustel põhjustel, peamiselt turu puu-
dumisel, sellest ajast palju kõrvalekaldumisi olnud.

Järgmises tabelis on töötamise aeg aastas väljendatud päevades

1913/14	1919	1920	1921	1922	1923
292	120	148	79	257	296

1919 a. takistas töötamist sõjategevus Narva läheduses.

Rahutu aja tõttu oli lina üldse vähe saada ja peale selle oli veel töötakistuseks - vabriku seletuse järele - riigi lina monopool.

1920 aastal kaebab vabrik edasi tootrsainete puuduse ja riigi monopooli üle. Töötakistused võiks kõrvaldatud saada, juhatus arvamise järele, vaba lina ostmise õigusega ja vabariiku saaduste vaba Export'iga.

1921 a. jäi vabrik 20 mail seisma ja seisis kuni aasta lõpuni

Ainult nüid ütlevad osanikud vabriku tegevuse vähenemise

õige põhjuse välja - ei ole turgu. See sama põhjus oli ka eel-

mistel aastatel, sest nagu edaspidi näeme, jäi neil iga aasta

palju valmistooteid ja tooresmaterjaali järele. Ei võetud

туру küsimust külalt tõsiselt, lootes et Venemaaga kauplemine

varsti uuesti algab. Vabriku juhatus arvamise järele võib

туру küsimust lahendada ainult " kui oleks võimalik kaupa

Venemaale saata, kuhu kõik vabriku valmistus läks" enne sõda.

Nagu näha, on juhatusel energiat vähe uute turgude leidmiseks

ja oma kauba väärtuse tõstmiseks vastavalt väljamaa nõuetele

1922 a. ei loodeta enam palju Vene turu peale, vaid hakatak-

sa oma tootangute tehnilist külge tõstma. Tehtakse parandusi

ja muudatusi masinate ja sisseseade juures. Et see võrdlemisi

häid tagajärgi andis, näeme sellest, et vabrik 1923a, juba

296 päeva töötas.

Kui vabrik korralikult ei töötanud, siis on ka arusaadav, et

Iga aastaga tõuseb palk elukalliduse ja marga püsimatuse tõttu

1922 a. kaebab ainult linavabrik elukallidusest tingitud kõrgete palkade üle tööliste, missugune asjaolu vabriku tootamist takistavad. Nagu näha, ei makseta mees- ja naistööliste

mitte ühesuurust palka. Peale selle maksetakse tööliste alla

17 a. vanaduses vähemat palka, kui vanematele. Nii said 1921a.

meestöölised 84 mrk. ja naistöölised 70 mrk. päevas.

Kogu töötamise jõu vabrikule annavad 4 veeturbiini, kokku

2.150 h.j., nimelt:

2 veeturb. süsteem Girard à 500 h.j.

1 " " " " Francis à 850 " "

1 " " " " " " " " à 300 " "

Selle jõuga pandi käima 132 ketruse ja 563 kudumise masinad.

Viimaste aastate jooksul ei töötatud mitte täie jõuga, vaid

1921 ja 1923 a. näituseks ainult 1.510 h.j.

Vabrikul on oma elektri jaam, normaal ajal töötasid:

6 dünamo à 110 üh. j, 375 k.w.

2 gener. à 500 " " " 65 " "

1922 a. töötasid nendest:

3 dünamo à 110 üh. j. 180 k.w.

1 gener. - 25 k.w.

Üldine küünalde arv oli 90.000 1919 a. oli 4000 lampi tarvi-

dusel 10-25 küünalt iga üks.

1921 a. oli vabriku valgustuseks 33.914 ja õue peai 21.274 k.

1922 a. oli tarviduses 65.000 künäalt.

Vabrikus töötasid peaaesjalikult järgmised töömasinad:

Nimetus	Üldine arv	Normaal-ajal	1920 a.	1922a.	1923 a.
Ketrus värtn.	11197	10447	1500	1971	2610
Korrutamise	XX---	750	500	260	---
Kudumise tel.	-----	563	115	132	110

1920 a. oli tegevuses endisest ketruse värtnate arvust ainult

14,4%, korrutamise masinatest 66,6% ja kudumise telgidest 20,4%

Niisuguse nähtuse põhjuseks olid mitmesugused. Puudus üleriikline majandus elu korraldus ja kapitaal.

Välisriigid hoidusid oma kapitaali meie tööstusse mahutamast,

kartes meie iseseisvuse langemist ja Venemaa naabrust. Toores-

aineid oli raske saada, ja valmistatud kaupadel puudus turg.

Kahjuks ei ole turu küsimust veel praegugi lõpulikult lahenda-

tud; selle all kannatavad kõik Eesti tööstusd ja ühes sellega

terve riigi majanduline elu.

Korrutamise masinate arv on kõige vähem langenud, mis seleta-

tav sellega, et nõudmine presendi, purjeriide ja niidi peale

on suurem olnud, kui valmisriide peale.

Juuli kuul 1924 a. töötasid ainult mõned üksikud-taku masi-

nad, aga linamasinad seisid kõik. Pea põhjus olevat, et lina

suvel raske saada.

Tooresaineid osteti enne sõda Eesti, Läti ja Venemaalt;

üid ostetavat teda peaaasjalikult oma ja Läti turult.

Vabriku töötamise järele kõigub ka tooresainete muretsemine:

N

Nimetus	Normaal ajal	1919a.	1920a.	1921a.	1922a.	1923a.
Lina pd.	143000	14500	30700	21723	34792	47777
Jute "	300000	12900	-	-	-	-
Väärtus	Emk.	-	16100000	25956556	49820715	72465000

%des

1919a.	1920a.	1921a.	1922a.	1923a.
10,1%	28,5%	15,2%	24,3%	33,4%

1919a. umbes 1/10 endise ajaga võrreldes sisse ostetud, aga

sellest arvust suurem jagu jäi järgmiseks aastaks, nagu edas-

pidistest andmetest näeme.

1920 a. on veel suured tagavarad tehtud, ehk küll kaebtus on,

et tooresainete puudus ja riigi monopool segab. Sellel aastal

jäid ka veel kaunis suured tagavarad. Nähtavasti oldi lootu-

sel, et turg Venemaal varsti avaneb. Jute osakond jäeti täies-

ti seisma, sest raske oli tooresmaterjaali muretseda.

1921 a. töötas vabrik turu puudusel ainult 4 kuud. Tagavarad

jäid kaunis suured.

1922 a. töötati juba võrreldes eelmiste aastatega paremine,

sest vabrik ei jäänud enam passiivselt Vene turgu ootama, vaid

katsus seda leida teistes riikides; sellepärast täindati ka

oma kauba ja sisseseade tehnilist külge.

1923 a. Ikka suureneb tooresmaterjaali arv, aga nende väärtus

kasvab veel kiiremine.

Lina tagavarad jäid järgmisteks aastateks:

	1919a.	1910a.	1921a.	1922 a.
Lina ja takkud	13000 pd.	8700	9670	3881

Kõige rohkem tooresaineid tagavaraks on jäänud 1919a ja 21a.

Muretsetud tooresainetest on valmistatud kaupa järgmiselt:

Aastad	Riide tükid	Arsin.	Kotid	Niit pd.	Löng pd.	Väärtus rbl.
1860	38000	-	-	-	-	610000
1885	100000	-	-	-	-	1600000
1913/14	70000 pd.	3500000	9000000	-	-	-
1919	10493	524650	466600	-	-	-
1920	19900	999000	-	500	-	-
1921	13896	694860	-	-	-	64088225 Emk
1922	21324 pd.	-	-	1401	476	91540739 "
1923	27635 "	1410250	-	2 1 0 6		127503000 "

25 aasta jooksul tööstuse tegevuse algusest on vabriku produktioon tõusnud pea kolme-kordseks. 1913/14 kuni 1922 a,

s.o. üheksa aasta jooksul, on ta langemine pea kolmekordne.

Kõige väiksem produktioon on vabrikul 1919 a. (võrdlemisi 1885 a. on langemine pea 10 kordne), missugust nähtust tuleb

seletada sõjategevuse lähedusega. Edaspidi hakkab tööstuse

tegevus tõusma, ainult 1921 a. jääb vabrik turu puudusei aju-

tiseit seisma. Kaunis heas seisukorras oli vabrik 1923 a. kus

toodang 2/3 enne sõjaaegsest oli. Kõti tööstus on seisma
 jätetud, sest juted oli raske saada, aga on hakatud valmistama
 niiti ja lõnga.

1924 a. on vabriku seisukord üldiselt paranenud, aga kui-
 las ta suudab üldise majanduse kriisi ajal töötada- näitab
 tulevik. Vabriku tootmisest läks väljamaa turgudele:

1919 a. riidet 10755 tükki, kotte 273000 tükki ja lõnga 23873

pd. Nähtavasti olid eelmiste aastate kottide tagavarad suured,

et neid 1919 a. , nagu eelpool näeme veel palju järele jäi.

1920a. on väljamaa turgudele müüdud 66% vabriku tootmisoo-

list.

1921a. müüdi Läti- ja Daanimaale.

1922a., - Soome, Daani, Läti Norra ja Rootsimaaale

Valmistoodetest jäi järele järgmisteks aastateks:

	1919a.	1920a.	1921a.	1922a.
Riiet tük.	4270	5300	2362	5229
Kotte "	401800	-	-	-
Niiti ja lõnga pd.	-	7200	4396	6902

Ainult 1921 a, on võrdlemisi vähem kaupa järele jäänud, aga

teistest aastadest suur osa.

K a l e v i v a b r i k .

1820 a. asutas kaupmees Momma Narova jõe Venemaapoolle kaldale kalevivabrik, kus alguses 100 ja pärast kuni 400 inimest töötasid.

1838 a. müüs Momma vabriku ühisusele, mis endale nimeks võttis "Narva vabriku ühisus". 1845 aastal läks vabrik parun Stiglitsi kätte. Sellest aastast loetaksegi praeguse kalevi vabriku algust.

Pr. Stiglits laskis endised hooned maha lõhkuda ja ehitas nende asemele uued, vastavad uueaja tehnika nõuetele. Need on alal püsinud kuni seni ajani, on ainult juurde ehitatud ja vähemaid muudatusi ettevõtetud sisseseades, et oleks võimalik valmistada väga mitmesuguseid tooteid, vastavaid turu nõuetele. Alguses olid masinad ainult söduriteja peaaesjalikult heade ohvitserisinelite kalevite väljatöötamiseks sisseseatud.

1880 a. asutas Stiglits "Narva Kalevi Manufaktuuri Osaühisuse" põhikapitaaliga 1.800.000 rb., pärast suurenes see 2.400.000 rb., missuguseks ta täninigi on jäänud.

Vabrik läks Stiglits'ilt Polovtsevi omanduseks ja pärast Peltser'ite kätte, kellede järeltulijad veel praegugi osanikud on. Peaharu vabrikul on kalevi tööstus, eriala: sõjaväe kalevite tööstus, mille juures on villa pesemise, hunditamise, kraasimise, ketramise, kudumise, vorsimise, vanutamise, värvimise pügamise ja appreteerimise jaoskonnad. Kõrvalharud on: laua-

saagimise tehase, veski, mehaanika-lukusepa ja tisleri töökojad. Töötab oma elektri jaam.

Vabriku tehniline sissesead on:

5	hunnit masinat	13	laia pesemise masinat
19	eide "	5	kalevi värvimise kat.
10	reserv "	1	lõnga " appar.
2	tolmupuhastam.	4	villa " katelt
6	kraasi valtsi puhast.	2	väänamise masinat
33	selfaktori-11500 vält.	1	kraasimise "
1	korutamise 140 "	4	hüdrosulf. katelt
280	kangru telge	4	villa pressi
29	vorsimise masinat	2	liimi masinat
4	libedaks tegemise	3	väljatolmutam.
20	kõrged pesemise	3	koepoolimise
5	väänamise	5	löimekäärimise
1	veeimeja	10	löimepoolimise
4	kuivatus	3	kuivatus appart.
4	dekateerimise	5	kalevi märjaksteg. kat.
38	pügamise	6	pesem. kal. neutrlis.
6	shleifimise	2	kuivatamise
4	triikimise	2	villa kuivatamise
6	harja	2	kalevi hunt
6	hõdravpressi	2	villa "
2	kerimise masinat	1	tolmupuhast. valtsi
27	vanutamise	3	hunditamise.

Töötamiseks annavad vabrikule jõudu järgmised turbiinid

1.	veeturbiin süsteem Francis	570 H.P.
1.	" " " Victor	160 "
1.	" " " "	500 "
1.	" " " "	180 "
1.	" " " "	100 "
1.	" " " teadmata	25 "
1.	auruturbiin " Gurtis	180 "
1.	aurumasin	12 "

Kokku ----- 1727 H.P.

Elektrimasinaid:

1. dünamo	-----	350 k.w.	/	
1. "	-----	400 "	//	
1. "	-----	120 "	//	95 H.P.
1. "	-----	50	//	
		Kokku --	620 k.w.	/

Liikumata varanduse väärtus vabrikus on:

1913 a.	1918 a.	1919 a.	1920 a.
Emk. 1.464.242,48	1.571.540,10	s e e s a m a	

Seda head vabriku sisseseadet ei ole võimalik olnud peale sõja täielikult ära kasutada sarnastel teiste Narva vabrikutega põhjustel, see on, sõja tegevuse tõttu, kapitaali ja peajasjalikult turu puudumisel. Aga võrreldes teiste tekstiilitööstustega Narvas on kalevi vabriku seisukord siiski kõige parem.

Kõigist 1727 n.p. töötasid:

1921 a.	1922 a.
865	865

Nagu näeme, töötas vabrik poole jõuga.

Telgesid oli töös:

Normaal	1920 a.	1921 a.	1922 a.	1923 a.
280	185	185	87	90-120

1920 ja 21 a. töötati umbes 2/3 telgede arvuga; 1922a. oli

turu kriis nii suur, et vabrik kaheks kuuks päris seisma jäi. Et tööstuse produktsiooni tösta on tarvis, leiab vabrik, "maksuta väljaveo õigust, tollivabat tooresainete ja mater- jaalide sissevedu; sisseveetavate kalevikaupade tolli tuleb tösta"

Vabriku töötamise aeg oli mitmesugune, nagu järgmisest tabelist näeme; töötades 8 tundi päevas.

1913/14a.	1919a.	1920a.	1921a.	1922a.	1923a.
295	263	92	251	222,5	277

1919a. ei saa vabrik töötada puude puuduse pärast, (seni saadi neid Peterburi kuberm.) Teiseks takistuseks oli materjaaali sisseostmiseks tarviliku välisvaluta puudus.

Nagu vabriku juhatus seletas ei saa meie maa villa praegu tarvitada, sest ta on esiteks väga must, teiseks korratult põetud, ja ei kasvatata ka enam nii häid villalamba seltse, nagu enne sõda. Siis olevat meie oma maa vill üks kõige parematest olnud. Vabriku juhatus olevat mitukorda meie valit- suse tähelepanu sellepeale juhtinud, et meie villa väärtust oleks tarvis tösta.

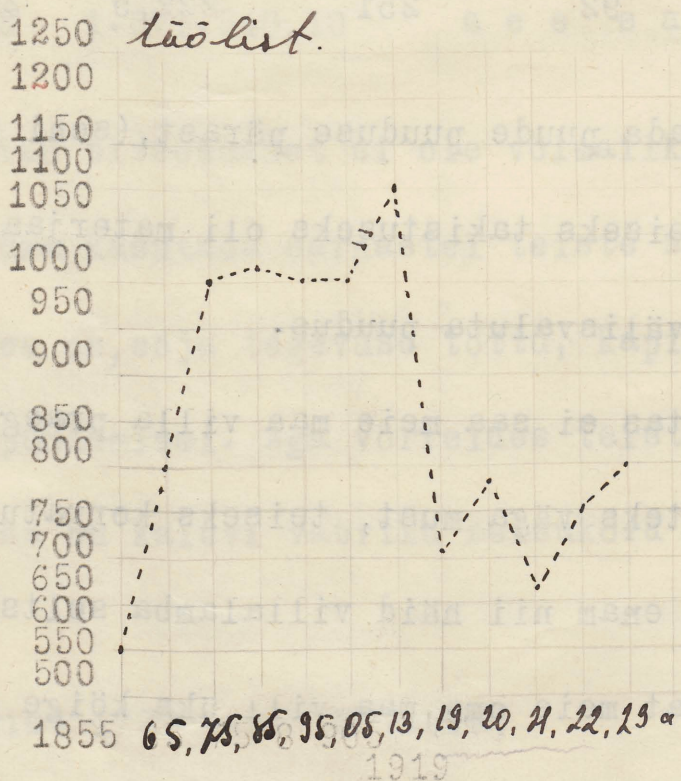
1920 a. ei saanud vabrik töötada, esiteks sellepärast, et sõ- javägi vabrikusse oli mahutatud ja teiseks, et tööliste kes- kel sootöbi laiiali lagunes, mis ühe aastaga 200 töölist hau- da viis.

1921 a. seisis vabrik kaks kuud tellimiste puuduse pärast, s- sest meie oma turud on ülekoormatud ja ka väljavedu on ras-

kendatud. Pea kõik riigid on kõrged sisseveotollid määranud Saksamaal maksab seadus, mis nendele riikidele, kustenne sõda riiet sisse ei veetud, nüüd sisseveo täiesti keelas; neile aga kes enne sõda sissevedasid, on lubatud ainult 1/4 endisest sisseveost.

1922 a. vabrik seisis turu puuduse pärast 9/7--20/9-ni

Tööliste arv vabrikus on kõikuv, selle järele, missugune on toodete nõudmine. Seda näitab järgmine tabel:

Ametnikkude arv.

1921 a.	1922 a.	1923 a.
56	54	53

Kuni 1875 a. suurenes nähtavasti tööstus, sest tööliste arv tõuseb 25 aasta jooksul 600-1000 inimeseni, misugusena ta ka kaua aega püsib. Ainult 1913 aastaks jõuab ta 1100, see on suureneb 38 aasta jooksul ainult 100 inimese võrra.

1913-19 aastani aga väheneb see arv pea poole võrra.

Vabriku produktsiooni järele otsustades langeb tööliste arvu

vähennemine 1917-1919 a.a. peale. Siit peale tõuseb ta jälle

langedes ainult 1921 a., sest eelmisel aastal suri 200 töölist

taudidesse.

Kui võrdleme töötamise aega ja tööliste arvu linavabrikuga

siis näeme, et kalevivabriku seisukord on parem olnud. Lina

vabrikus vähenes tööliste arv pea 1/4 peale, aga kalevi vab-

rikus töötab rohkem kui pool endisest tööliste arvust; ainult

1920 a. oli kalevivabrikus lühikene töötamise aeg- 92 päeva

aga see ei olnud vabriku süü. Niisugust kalevabriku edu tu-

leb seletada sellega, et riik tellimisi andis, tarvitates tema

töoteid sõjaväe ja riigiteenijate riietamiseks.

Viimaste aastade jooksul valmistab vabrik ka palju teisi üli-

konna, palitu jne. riideid. Sellejaoks on osa vanu masinaid

ümberehitatud.

Keskmine tööliste päeva palk on:

1919 a.	1920a.	1921 a.
10,30	81,09	165-175

Palga suurus tõuseb kõik aeg, meie raha üksuste muutmise ja

elukalliduse tõttu. Peale palga on töölistele vabriku poolt

ehitatud majades odavad korterid saada; saun, pesukodad

apteek, haigumaja ja kool on tasuta tarvitada.

Enne sõda tarvitati vabrikus oma maa villa, siis Inglis tur-

gudelt ostetud, peaaugjalikult Austraalia villa. Nüüd tarvita-
 kse väljamaa villa ainult kõige paremate riideseitside valmis-
 tamiseks, kuna odavamate riideseitside valmistamiseks hari-
 likult rohkem kunstvilla ja räbalaid tarvitatakse.

	1919a.	1920a.	1921a.	1922a.	1923a.
Villa pd.	715	2921	13900	9677	8413
Kunstvilla ja räbal.	6130	-	-	-	1800
Värvid ja keemia ain.	-	-	-	-	7880

Kõige suuremad tagavarad on tehtud kohe peale sõja, see on,
 1921 aastal. Loodeti, et rahua ajal tööstuse seisukord paraneb
 Järele jäi muretsetud tooresainetes jägmisteks aastateks:

	1919 a.	1920a.
Villa pd.	4845	10531
Kunstvilla ja		
räbalaid	5433	

Nagu näha, jäi iga aasta palju materjaali järele.
 Edaspidi, järgmisest tabelist näeme, tõusis esimestel sõja-
 aastadel kalevi produktsioon, sest Vene sõjavägi tarvitas
 palju.

Kalevi produktsioon aastades on järgmine:

Aastad	Tükid.	Arsinad.	Väärtus.
--------	--------	----------	----------

1850	4000	-	275000 rbl.
------	------	---	-------------

1885	12380	-	1.480.000 "
------	-------	---	-------------

1913	13325	566.300	2.841.500 "
------	-------	---------	-------------

1914	14000	570.000	1.480.000 "
------	-------	---------	-------------

1915	13000	560.000	-
------	-------	---------	---

1916	12000	570.000	-
------	-------	---------	---

1917	9000	426.000	-
------	------	---------	---

1918	7000	350000	-
------	------	--------	---

1919	4700	249.000	-
------	------	---------	---

1920	1259	57.546	-
------	------	--------	---

1921	4800	219.706	109.853.000 Emk.
------	------	---------	------------------

1922	3936	190.000	88.218.284 "
------	------	---------	--------------

1923	5727	264.617	124.207.679 "
------	------	---------	---------------

"	tekid	5.644 t.	5.910.250 "
---	-------	----------	-------------

1914a. peale langeb tükkide arv kiirelt, aga arsinat arv

püsib peaaegu endisena veel kuni 1916 aastani. 1916a. peale

hakkab tootmine langema iga aastaga keskmiselt 100.000

arsinavõrra ja see langemine kestab kuni 1921 aastani.

Kõige raskem aeg oli 1920 a. 1921 aastal paraneb tootmine pea-

asjalikult Eesti Vabariigi tellimiste tõttu. Järgmisel aastal

oli aga oma turg juba täis.

1913 aastal tõuseb jälle vabrikutootmine, sest kaubad

leiavad väljamaal turgu.

1919 a. veeti peajasjalikult Daani, kuhu Kr. 71704 ja L 812

eest kaupa ära müüdi.

1920 a. läks väljamaale ainult 298 tükki riidet - jälle Daani,

1921 a. läks kaupa peale Daani veel Soome.

1922 a. üldiselt on aasta jooksul kaupa müüdnud 96.205.165 Emk

eest ja sellest ainult väike osa väljamaale, nimelt 2.241.181

väärtuses.

1923 a. on kaupa müüdnud Emk. 110.461.296 eest, sellest välja-

maale Emk. 4.174.076 väärtuses.-Lätti, Soome ja Daani. Nagu

näeme, läks vabriku produktsioon pea kõik siseturule, kuna

välismaail aga turgu raske võita on.

Valmistatud toodetest jäi järele -tükidest:

	1919 a.	1920 a.	1922 a.
Kalevit	1341	373	1495
Vaipe	1579	220	

1922 a. jäi palju järele selle peale vaatamata, et vähem valmistati, kui eelmistel aastal.

Toon 1923 tegevuseaasta äriseisu, millest näeme, et ettevõtte veel kaunis suure kasuga töötas; numeit oli ülejäak Emk.

3.620.977,24 ja endistest aastadest 2.100.553,96 Emk.

A k t i v a

Kassa ja jooksavale arvete peal pank. 5.324.637,82

Aktsiad 22.959.001-

Inventaar 3.713.755,83

Materjaalid 22.044.462,50

Villad 11.791.683,91

Uiekanne 45 833.541,06

Ülekanne	45.833.541,06
Õngad ja poolvalm. kalev	5.609.741,65
Valmis kalevid	19.428.979,-
Õlgnikud	78.814.334,79
Üleminevad summad	89.204,52
Kokku	149.775.801,02

Passiva.

Põhikapitaal	2.400.000,-
Tagavara "	294.000,-
Eritagavara kap.	34.360,68
Tulekinnitus	307.729,70
Delkreder	75.189,32
Kustutamise kap.	3.355.958,85
Abiandmise fond ametn.	903.064,12
" " " töölistele	751.506,20
" " " sünnitajatele	10.568,74
Korteri ehitamise fond	125.000,-
Ametnnik. pensiooni kassa	393.018,66
Võlauskujad	134.346.978,75
Üleminevad summad	1.056.894,80
Endiste aastate kasu	2.100.553,96
1923 aasta kasu	3.620.977,24
KOKKU	149.775.801,02

1923 a. tulude ja kulude arve

Varanduse kustutam.	100.000	Kasu end.a.	2.100.553,96
Tulu ülejäak	5.721.531,20	Tulu kalev.	3.711.972,98
		" korterip.	9.004,26
Kokku Mr.	5.821.531,20	Kokku Mr.	5.821.531,20

Üldine ühisuse osanikkude peakoosolek 10 mail 1924 a. otsustas
tulud jaotada järgmiselt:

K r e e n h o l m i v a b r i k .

Kreenholmi puuvillavabrikule pandi nurgakivi 30 apr.

1857 aastal, Kreenholmi saarel.

Parun Leo Knop, kes paljude tekstiilvabrikute asutamisel

Moskva ümbruskonnas kaastegev oli, ostis selle saare Sutho-

vide käest 1856 a. ja järgmisel aastal asutas ta Kreenhol-

mi vabriku Seltsilaste-Ühisuse.

Esimesed Ühisuse osanikud olid:

1) Leo Knop	4) Richard Barlov
2) Kosma Soldatenko	5) Ernst Kolbe
3) Aleksei Hludov	

Ühisuse alguskapitaal oli 2miljoni rub. Enne ilma sõda oli ta 6.000.000 rb. ja on nüüd 12.000.000 Emk.

Vabriku ehitamisega samal ajal algas ka tööliste elumajade ja muude tarviliste noonete ehitamine jõe pahemale kaldale, sest linn oli kaugel; töölistel ja ametnikkudel puudusid koha peal elamise võimalused. Kuni 1864 a. ehitati puust

elumajad, sest seadus ei lubanud 11/2 versta kaugusel kindlusest kivihooneid ehitada. Aastal 1864 kaotati Narvas kindlus ja sellest ajast peale ehitatakse ainult kivimajasid.

1906 aastal oli vabrikul 104 ametnikkude ja 1694 tööliste korterit. Nendes elas 7999 inimest.

Nii tekkis ajajooksul Kreenholmi alev.

Tööstuse laienemisega suurendas vabrik ka oma maaala, ostes

Joala mõisa ja Georgi saare, nii et praegu vabrikul 82 des.

maad on, nimelt:

Kreenholmi saar	11	des.	477	sülda	suur
" alev	18	"	687	"	"
Georgi saar	41	"	2277	"	"
Jagu Joala mõisast	10		560	"	"
	NNNNNNNN				
Kokku	81	des.	1541	sülda	

Praeguse suuruseeni laienes vabrik järkjärgult. Tema kõige vanem osa on see mida " Vana kedruse-vabrik" kutsutakse ja mille algus pandi Kreenholmi saarel 1857 aastal. Selle osal on pahempoolne kahest saare asuvatest suurest neljakordsetest majadest. Tema algas töötama 10 okt. 1858 aastal, kahe vesiratta abil, kokku 720 H.P., ja töötas 8000 värtnaga " Uus pool " on parempoolne pikuti asendatud hoone osa; temas algas töö 18 sept. 1861 aastal. Vahepeal ehitati vabrikule saarel veel osasid juure, nii et ta 1862 ühes kõrvalhoonetega lõpulikult valmis oli. Hiljem ehitati veel järgmised osad juure:

- 1870 a. lõpetati " Uue kedruse vabniku"ehitus.
- 1876 a. ehitati kudumise vabrik. neljas kord peale.
- 1884 a. " Joala vabrik
- 1890 a. " Georgi "
- 1900 a. " Elektri jaam

See alaline tööstuse laiendamine ja uute juure ehitamine näitab suurt vabniku tööviljakuse kasvamist. Et vabniku suurusest ülevaadet saada toon tema pindala.

Vana kedruse vabriku pörand 360.650 rt. j.

Kudumise " " 206.855 " "

Joala " " 432.600 " "

Uue ketruse " " 130.000 " "

Gaasimaja " " 31.400 " "

Georgi " " 298.400 " "

Vana silumise koja " " 14.700 " "

Uue " " 11.700 " "

Elektri jaam " " 12.450 " "

Kokku 1.507755 rt. j.

Kõik Kreenholmi vabriku masinad pannakse langeva vee jõul, praegu turbiinide abil, käima. Kuni 1884 aastani tarvitati ainult vesirattaid. 1905 a. täidavad nende aset aga juba 11 John Vale süsteemilist vesiturbiini, 8.552 H.P. Hiljem suurenes nende arv veelgi, nii et praegu võib vabrik tarvitada 10.760 H.P.

Turbiinide suurust näitab järgmine tabel:

Turbiinide arv	Läbi mööt jlg.	Vee lange m. jl.	Metalli raskus pd. iga	Mitu k.j. vett sek.	H. P.
----------------	----------------	------------------	------------------------	---------------------	-------

Kreenholmi saar:

Ketrus vabrikus	3	12/2	25	8460	570	3240
" "	2	9/2	22	4500	270	900
KUDUMISE "	1	10	21/2	3000	210	900
Georgi saarel	1	12/2	27	9350	570	1250
Joala vabrikus	1	12/2	26	9350	570	1180
" "	1	12/2	27	9330	570	1250
" "	1	43/4	26	4610	60	125
Tislerimajas	1	41/2	101/2	518	119	107

Peale nende on:

1	veeturbiin süsteem Francis	500 H.P.
2	aurumasinaid	700 "
7	dünamo	974 k.w.
1	generator	305 "
1	transformator	530 "

Turbiinidele juhitakse vesi kaevatud kaanalite kaudu, mis ülevaalt poolt juga algavad. Kaanalite üldine pikkus on üle kahe versta

Valgustuseks tarvitab vabrik üldiselt 100000 küünalt

Vabrikus eneses on gaasi, aga tänavatel ja elumajades elektri valgustus.

Peale sõja ei tööta vabrik täiel jõul: nii töötasid, 1921a.

3.	J. Vale veeturbiini	1055 H.P.
1.	Francis "	250 "
1.	dünamo masin	380 k.w.

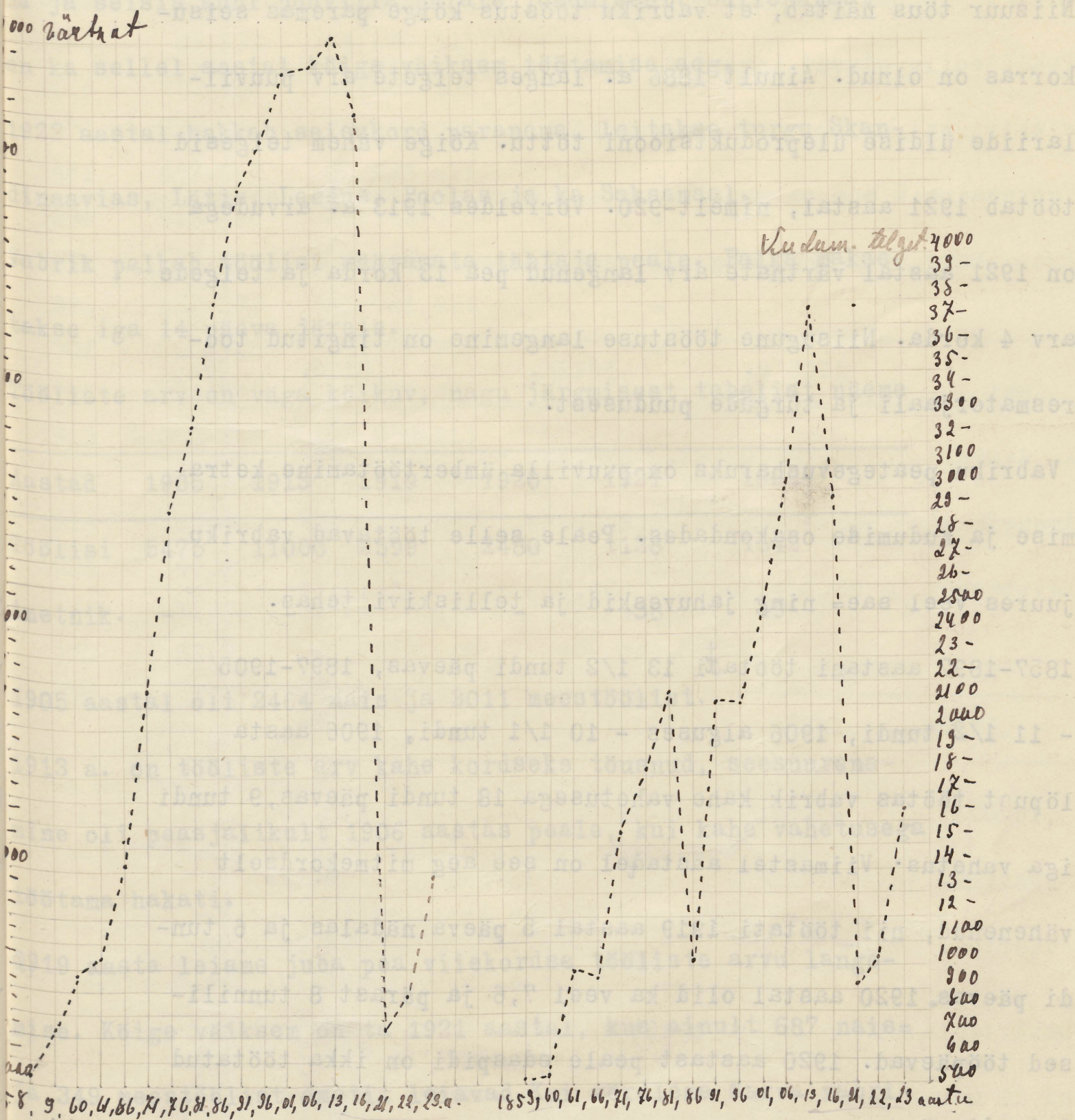
ja 1922 a.

6.	J. Vale veeturbiini	2547 H.P.
1.	Francis "	250 "
1.	dünamo	350 k.w.
1.	generator	305 k.w.
1.	transformator	530 "

Vabrikus on olemas:

598	röng. ketr. masinad	kokku	177.048	värtnat
372	selfakt.	"	308.392	"
70	korutamise	"	14.874	"

Kokku olo puuvillavabrikus 500.314 värtnat, ja 3833 isetöötavat kudumise masinat. Nendest töötasid:

Vabriku asutamise ajast peale kuni 1913 aasta lõpuni tõuseb

värtnate arv 10.440 pealt 481.125 peale, see on suureneb

55 aasta jooksul pea 48 korda. Siis hakkab selle arvu lan-

gemine, mis kuni 1921 aastani kestab, mil vabrikus ainult

34.127 värtnat töötavad. Järgmise paari aasta jooksul töu-

seb ta jälle pea kolme kordseks.

Telgede arv suurenes ka kuni 1013 a. 516 pealt 3.773 peale

Niisuur tõus näitab, et vabriku tööstus kõige paremas seisukorras on olnud. Ainult 1886 a. langes telgete arv puuvillariide üldise üleproduksiooni tõttu. Kõige vähem telgesid töötab 1921 aastal, nimelt-920. Võrreldes 1913 a. arvudega on 1921 aastal värtnate arv langenud pea 13 korda ja telgede arv 4 korda. Niisugune tööstuse langemine on tingitud tooresmaterjaali ja turgude puudusest.

Vabriku peategevusharuks on puuvilla ümbertöötamine ketramise ja kudumise osakondades. Peale selle töötavad vabriku juures veel sae- ning jahuveskid ja telliskivi tehas.

1857-1897 aastani töötati 13 1/2 tundi päevas, 1897-1905 - 11 1/2 tundi, 1906 alguses - 10 1/1 tundi, 1906 aasta lõpust töötas vabrik kahe vahetusega 18 tundi päevas, 9 tundi iga vahetus. Viimaste aastadel on see aeg mitmekordselt vähenenud, nii töötati 1919 aastal 5 päeva nädalas ja 6 tundi päevas. 1920 aastal olid ka veel 7,6 ja pärast 8 tunniliised tööpäevad. 1920 aastast peale edaspidi on ikka töötatud 8 tundi päevas.

Üldiselt töötati aastast

Aastad	1919	1920	1921	1922	1923
Päevad	224	195	176	274	262

1919 aastal takistasid töötamist 1) sõja operatsioonide

lähedus 2) väike müügi piirkond 3) raske tooresainete saamine. Viimasel põhjusel jäi vabrik 1921 aastal täiesti seisma ja seisis kuni puuvilla pärale jõudmiseni. Sellepärast on ka sellel aastal kõige väiksem töötamise aeg. 1922 aastal hakkab seisukord paranema, leitakse turgu Skandinaavias, Lätis, Leedus, Poolas ja ka Saksamaal. Vabrik palkab töölisi määramata tähtaja peale. Palka maksetakse iga 14 päeva järele.

Tööliste arv on väga kõikuv, nagu järgmisest tabelist näeme

Aastad	1905	1913	1919	1920	1921	1922
Töölisi	5475	11000	2599	2480	1128	1542
Ametnik.	-	-	-	-	38	49

1905 aastal oli 2464 nais ja 3011 meestöölist.

1913 a. on tööliste arv kahe kordseks tõusnud, seesuurenenine oli peasjalikult 1906 aastal peale, kui kahe vahetusega töötama hakati.

1919 aasta leiame juba pea viiekordse tööliste arvu lange-

mise. Kõige väiksem on ta 1921 aastal, kus ainult 687 nais-

ja 349 meestöölist ametit leiavad. Kui võrdleme Narva vabri-

kute tööliste arvu 1913 aastal- nende arvuga vabrikule kõi-

ge raskemal ajal, see oli puuvillavabrikul 1921 aastal; kalevi

vabrikul sama ja linavabrikul, siis leiame et esimeses on

10 kordne, teises kahe ja viimases nelja kordse vähenemise

Keskmine tööliste päevapalk oli:

Aastad	1905	1919	1920	1921
--------	------	------	------	------

Mrk.	82kop.	13,24	41,26	48,06 N. ja 53,52 M.
------	--------	-------	-------	----------------------

Peale selle odavad korterid, maksuta haigemaja, apteek, kool
elektri valgustus, saun ja pesuköök.

Tooresaineid see on puuvilla veeti enne söda kõige rohkem

Ameerikast, aga sõja aeg oli teda kergem Aasiast saada.

Kust	1905 a.	1913a.	1916a.
K. Aasiast	155.185,07 pd.	577.436 "	763.967 "
Ameerikast	555.891,19 "	496.359 "	155.709 "
Egiptusest	23.464,30 "	58.755 "	48.191 "

	1919a.	1920a.	1921a.	1922a.	1923a.
	16.093	41.528	35.461	87.656	148.100
puuvilla jätiseid			-	11.930	9.109
väärtus: Emr.	288018272	-	322.500.000	682.092.000	

Ümbertöötamata puuvilla pealt võtab E. W. sisseveotollimak-
su 20 marka puuda pealt, kuna valmissaaduste väljavedu
praegu maksuta on.

Vabrik töötab puuvilla ümber niidiks ja riideks Kudumise

osakonnas valmistatakse peajasjalikult pleekimata mitkaali,

aga ka teisi riide sortisid, nagu, bääsi, bumaseid, satini

ja musliini.

Vabriku prpduktsioon aastast on järgmine olnud:

Aastad	Kedrus pd.	Riie ars.	Väärtus
1859	38.024	302.437	-
1860	58.638	4.600.345	-
1866	110.150	11.000.000	-
1871	220.654	23.185.000	-
1881	447.860	35 2/3 mil.	-
1886	515.000	29.550.000	-
1891	589.000	39 3/4 mil.	-
1896	632.376	43.761.851	-
1901	618.945	44.671.955	-
1906	594.745	46.951.438	-
1913	1.040.348	103.340.013	-
1916	868.768	70.771.831	54.120.500 rbl.
1919	23.485	10.516.800	45.985.665 Emk.
1920	40.971	10.872.187	339.628.284 "
1921	31.607	6.775.316	317.302.378 "
1922	83.529	13.312.168	680.000.000 "
1923	54.618	20.642.056	968.325.800 "

1884 aastani laienes tööstus väga kiiresti; avanesid uued tooresmaterjaali ostu ja valmiskaupade müügiturud, sest Knopil olid vabrikute juhtimisel suured kogemused ja Vene äriühingutega laialdased kaubanduslised sidemed.

1886 aastal langeb riide tootang, sest Venemaal tekkis paljude vabrikute tõttu mitkali üleproduksioon. Aga 1891 aastal tõuseb ta jälle ühes ketrusega.

1901 aastal vähenes ketruse tööpäeva lühenemise tõttu. Et vabriku kogutootang siiski nii vähe langes seletub sellega, et uued osakonnad - Joala ja Georgi vabrikud selleks ajaks valmissaades töötamist algasid; ka suurendati vanades vabri-

ku osades masinate arvu.

Edaspidi kasvab tootang õige kiirelt, ja 1913 aastal leiame ta juba tõusnud olevat kahe kordseks.

1913-16 aastani vähenes tööstus umbes 1/3 võrra, 1916-19 a.

aga juba seitse korda, mis peaaesjalikult sellest tuli, et t

turg Venemaale suluti ja puuvilla sisseost sõja tõttu ras-

kendatud oli. 1919 aastal viisid kommunistid 11 miljoni rub.

väärtuses riidet kaasa, 1920 valmistatakse rohkem lõnga ja

niiti, mkui riidet. (1920 aastal) seisis vabrik neli kuud (ap.

rill, mai, juun ja september) turu ja tooresainete puudusel

nii et aasta jooksul ainult 30% normaal töövõimest ära kasu-

tati. Sellest produktsioonist läks väljamaa turgudele, nagu,

Soome, Rootsi, Daani ja Norra: 1919 a. 3.017.787 ars. 1920a.

8.108.377 ars. 1922a. saadeti kaupa Läti, Leedu, Poola, Rootsi,

si, Norra ja Saksamaale.

Tagavaraks jäi järgmisteks aastateks:

	1919 a.	1920a.	1921a.	1922a.
Riiet ars.	340.875	3.527.248	641.628	6.874.152
Lõnga pd.	5.600	427	527	9.975
Jätiseid pd.	---	806	---	---
Puuvilla pd.	4.692	7.682	7.646	4.551

1920 ja 1921 aastatel jäid õige suured tagavarad, see ei jää-

nud ka mõjumata järgmiste aastate vabriku produktsiooni peale

Nimelt, 1921 a. seisis vabrik täiesti 3 kuud, et kaupa kugi

anna ei olnud ja spt.-, et tooresaine puudus. Väljatöötatud riidearv vähenes 10 mil.-6 mil. arsina peale, lõng 40-31 tuhanda puuda peale. 1923 a. vähenes ta 83-54 tuh. d. peale. Riide arv sell aastal suurenes 13-20 mil. arsina

peale. Kreenholmi vabrikul on Kreenholmi vabrikul tegevus õige väiksel kasvunud. 1919-1923 a. on väljatöötatud riide ja lõnga arv tõusnud ainult kaks korda, seda on vähe, ja kui meil erakorraliselt viisil ei saa osaks turgu leida välispool Eesti, siis on see vabrik väljasuremisel.

Tälgides Narva tekstiiltööstuse arenemiskäiku tema algusest kuni praeguse ajani - teeme järgmise kokkuvõtte. Venemaa laialdase vähenõudliku turu ja võrdlemisi odavate valmistus kulude tõttu tõuseb tööstus kiiresti, jõudes hari- punktile 1913/14 a.a., mil vabrikud järgmiselt töötasid;

	H. P.	Töölise arv.	Riie ars.	Ketrus pd.
Kreenholmi v.	10.760	11000	103.340.013	1.040.348
Lina vabr.	2.150	2050	3.500.000	9.000.000 kotti
Kalevi "	1.727	1100	566.300	

Siit peale algab ta kiire langemine. Ilmasõja aastates väheneb rahva ostu jõud. Erakorralistes sõja ja tingimistes on raskendatud toorematerjaali muretsemine ja kaupade laiali laotamine. Enamlise riigipöördega kaotab Venemaa turg tegev- kuit oma tähtsuse, kuna Vabadussõda piiri hoopis sulub. Kõike seda

arvessevõttes on vabrikud sunnitud - kaupade ladudesse kuhjumise
 ärahoidmiseks, - oma tegevust järkjärgult vähendama, kuni ta 1922 a.
 järgmiste arvudeni jõuab:

	H. P.	tööliste arv	riie ars.	ketrus pd.
Kreenholmi v.	1305	1128	6.775.316	31.607
Lina vabr.	1150	506	694.860	-
Kalevi "	865	616	219.706	-

See on tööstuse kestvusel üks raskematest aastatest
 1919 aastast peale algab aeglane tööstuse paranemine, sest
 tingimised ^{paranemine} selleks ei ole sugugi soodsad: puudub kas osalt
 ehk täiesti tooresmaterjaal ja välisvaluuta tema muutsemiseks;
 puuduvad ka laieldasemad turud valmistoodetele. Vabrikud ei
 suuda oma kaupade väärtust tõsta välisurgude nõuete kõrgusele
 ja nad on sunnitud esiootsa peaaesjalikult siseturuga leppima,
 jagades seda pealegi kodumaa teiste tekstiilvabrikutega, kes
 samades tingimistest töötavad.

Kui võrdleme eelpooli antud üldist Eestis väljatöötatud puuvilla
 riide ja lõnga aevu, Narvas valmistatud arvudega, siis on
 näha, et viimases puuvilla riide valmistamise keskoht on olnud
 Lõnga arv mis Kreenholmi vabrikus üksi 1913/14 a.a. valmis-
 tadi, käib üle kogu vabrikute arvust, see tuleb vist sellest,
 et neil aastatel juba raskendatud sissevedu loi ja Narva vab-
 rik töötis suurendatud arvul, võrreldes normaal ajaga, et ra-
 huldada Vene turu nõudmisi.

levivabrikute vahel on nende produktsiooni jaotus ronkem
 metaoline, siin kolme vabriku üldproduktsioonist 1.306.000 ars
 Narva vabriku peale tuleb pea 1/3 see on 566.000 ars 1913/14a.
 20 a. kui võrrelda, siis tuleb Narva peale rohkem poolt,
 produktsioonist, aga teised vabrikud läksid rohkem üle
 katesuguste villaste riiete valmistamise peale, nagu rätikud,
 kivid jne.
 aastatel on märgata püüdu kohanemiseks kujunenud olim-
 rrale. Uuema tehnika nõuetele vastavate ümberehituste ja
 asinate täiendamise teel on püüdnud kaupade väärtust tõsta.
 alle tõttu on kaubad mõnedes naaberriikides ka turgu leidnud,
 k küll esiotsa ainult katsete näol.
 Narva tekstiiltööstuse edaspidine edu ja arenemine olenevad
 siesti turust. Jõuab ta oma kaupade väärtust ajakohaselt
 tõsta ja neile turgu võita, siis ei puudu eeldused tema tõus-
 iseks endisele kõrgusele.